

Til: Regionsformændene

Cc: Hovedbestyrelsen

Det autorisationsretlige behandleransvar set i forhold til ledelsesretten

- I. Indledning
- II. Fysioterapeuters autorisationsretlige ansvar
- III. Fysioterapeuters ansættelsesretlige ansvar
- IV. Ledelsens ansvar
- V. Rådgivning i Danske Fysioterapeuter

I. Indledning

Autoriserede fysioterapeuter er forpligtede til at efterleve autorisationslovens bestemmelser. Fysioterapeuter i ansættelsesforhold er samtidig forpligtigede til at indordne sig de lokale ledelsers instrukser (ledelsesretten).

Dato:
19-12-22

I særligt pressede situationer kan dette krydspres medføre arbejdsrelaterede stressreaktioner¹, når fysioterapeuten oplever, at fysioterapifaglige standarder og mangelfuld varetagelse af patientsikkerheden konflikter med princippet om lydighedspligt og loyalitet overfor arbejdsstedet. Arbejdsrelaterede stressreaktioner kan udvikle sig til dårligt arbejdsmiljø, som ledelsen på stedet skal håndtere og forebygge.

Udarbejdet af:
Gurli Petersen

På denne baggrund er det vigtigt, at fysioterapeuter og ledelser er bevidste om forholdet mellem autorisationsloven og ledelsesretten.

Dette notat redegør for fysioterapeuters autorisationsretlige selvstændige behandleransvar, samt ledelsens ansvar for patientsikker² behandling, herunder ansvar for relevante instrukser på arbejdsstedet.

Afslutningsvis redegør notatet for, hvorledes Danske Fysioterapeuter rådgiver medlemmer, når de henvender sig med dilemmaer, som er opstået i forholdet mellem det autorisationsretlige ansvar og ledelsesretten.

II. Fysioterapeuters autorisationsretlige ansvar

Når man bliver autoriseret sundhedsperson, er det med patienternes sikkerhed for øje, fordi "andres virksomhed på det pågældende

¹ Stress i denne sammenhæng skal forstås som den "moralske" stress, som opstår, når fysioterapeuten må gå på kompromis og gøre det "næstbedste" for patienten. Notatet behandler ikke stress, som den belastningstilstand, som kan opstå, "når ydre eller indre krav overstiger de ressourcer, den enkelte har – eller oplever, at han eller hun har." (Stress | Psykiatrifonden).

² Som patient, borger, klient eller menneske er man sikret en række rettigheder i mødet med sundhedsvæsenet. Notatet anvender for nemheds skyld alene begrebet "patient".

virksomhedsområde kan være forbundet med fare eller særlig fare for patienter”, som der står i autorisationslovens første paragraf³.

For at kunne udføre sit arbejde patientsikkerhedsmæssigt forsvarligt, skal en autoriseret sundhedsperson ifølge autorisationsloven løbende følge de almindeligt anerkendte faglige standarder, iagttage patientsikkerheden og holde sig bekendt med og følge relevant sundhedslovgivning, herunder vejledninger mm., som eksisterer inden for sundhedspersonens faglige område.⁴

Danske Fysioterapeuters etiske råd har uddybende fortolket ”almindelig anerkendt faglig standard”: ”Fysioterapeuter er professionelle og troværdige og har - qua den sundhedsfaglige uddannelse - en særlig viden i forhold til patientbehandling og en viden, som blandt andet skal sikre en sikker patientbehandling. Det forudsættes, at fysioterapeuternes viden er baseret på evidens og professionel erfaring. Dette indebærer viden og kendskab til kliniske retningslinjer, anbefalinger, vejledninger o.a., som fysioterapeuterne baserer deres virke på.”⁵

Styrelsen for Patientsikkerhed fører tilsyn med autoriserede sundhedspersoner, herunder fysioterapeuter. Som følge af det selvstændige autorisationsretlige behandleransvar kan fysioterapeuten, ved mistanke om brud, indklages til Styrelsen for Patientklager og indberettes til Styrelsen for Patientsikkerhed. Klagen eller indberetningen kan handle om mistanke om mangelfuld undersøgelse eller behandling, mistanke om brud på tavshedspligten, mistanke om mangelfuld journalføring eller andet. Det vil altid bero på en konkret vurdering af de givne omstændigheder, hvorvidt fysioterapeuten ved overholdelse af, eller afvigelse fra, arbejdsstedets instruks, har udvist den fornødne omhu og samvittighedsfuldhed. Sundhedsvæsenets Disciplinærnævn træffer afgørelse i en patientklage, hvor én eller flere sundhedspersoner er indklaget.⁶ Styrelsen for Patientsikkerhed træffer afgørelse i tilsynssag.⁷

Pligt til at sige fra

I tilfælde, hvor fysioterapeuten vurderer, at en pålagt opgave ikke tilgodeser patientsikkerheden, er det jævnfør fysioterapeutens selvstændige behandleransvar, fysioterapeutens ret og pligt at sige fra overfor arbejdsgiver. Dette er måden at udvise omhu og samvittighedsfuldhed på samt at varetage patientens tarv.

Hvornår fysioterapeuten vurderer, at en indsats er fagligt og patientsikkerhedsmæssigt uforsvarlig beror på en konkret og individuel vurdering.

³ [Autorisationsloven \(retsinformation.dk\)](#)

⁴ [Rapportskabelon \(stps.dk\)](#)

⁵ [Etisk råd \(fysio.dk\)](#), [Side 2 papir \(fysio.dk\)](#)

⁶ [Sagsbehandlingen \(stpk.dk\)](#)

⁷ [Tilsyn med sundhedspersoner - Styrelsen for Patientsikkerhed \(stps.dk\)](#)

I de situationer, hvor fysioterapeuten vurderer, at faglig viden og iagttagelse af patientsikker behandling konflikter med princippet om lydighedspligt og loyalitet overfor arbejdsstedet, kan det medføre usikkerhed og give anledning til frustration og bekymring.

Fysioterapeutens usikkerhed om, hvorvidt vedkommende har handlet med omhu og samvittighedsfuldhed kan udvikle sig til stress og arbejdsmiljømæssige problemer, som ledelsen på arbejdsstedet skal håndtere og forebygge.

III. Fysioterapeuters ansættelsesretlige ansvar

Det er arbejdsgiver, der leder og fordeler arbejdet og alle ansatte har lydighedspligt og skal derfor udføre de opgaver, som er dem pålagt. Det er det, som benævnes ledelsesretten⁸.

Vurderes det af nærmeste leder, eller højere oppe i ledelsessystemet, at opgaven skal udføres, er fysioterapeuten i udgangspunktet pligtig til at udføre den. Ligeledes vil et pålæg om ikke at udføre en bestemt opgave være omfattet af ledelsesretten.

Såfremt fysioterapeuten ikke ser sig i stand til at følge ledelsens instrukser, vil der i yderste konsekvens være tale om pligtforsømmelse og det vil, efter en konkret vurdering, kunne få ansættelsesretlige konsekvenser for fysioterapeuten.

IV. Ledelsens ansvar

I sundhedslovgivningen er der ikke fastsat udtrykkelige regler om sundhedsvæsenets ledelsers organisatoriske ansvar. Der opereres med et grundlæggende princip om driftsherrensansvar.

Driftsherrensansvaret indebærer, at ledelsen eller ejeren af et arbejdssted, hvor der foregår behandling, blandt andet har pligt til at sikre, at personalet er tilstrækkeligt kvalificeret samt sikre en overordnet forsvarlig organisering, herunder eksempelvis nødvendig bemanning, rettidig kompetenceudvikling og fornødne instrukser.

Sundhedslovens § 3a⁹ fastsætter således, at "Regionsråd, kommunalbestyrelser og private virksomheder skal organisere deres behandlingssteder på en sådan måde, at sundhedspersoner (..) er i stand til at varetage deres opgaver fagligt forsvarligt og overholde de pligter, som følger af lovgivningen".

I 2018 blev ovenstående bestemmelse skærpet f.s.v.a. mere entydige og strammere regler for regioner, kommuner og private behandlingssteder om at opfylde de organisatoriske krav og ansvar for forhold, som kan være til fare for patientsikkerheden. Danske Fysioterapeuter gav i høringssvar udtryk for, at

⁸ Ledelsesretten er en almindelig retsgrundsætning, som allerede blev fastslået i den første hovedaftale mellem DA og LO - septemberforliget i 1899 - der fastslår, at arbejdsgiveren har retten til at lede og fordele arbejdet.

⁹ Sundhedsloven <https://www.retsinformation.dk/eli/ta/2022/210>

denne skærpeelse ville styrke den enkelte fysioterapeut i at kunne varetage patientsikker behandling, ligesom loven nu bidrager til at tydeliggøre snitfladen mellem ledelsesretten og den enkelte sundhedspersons autorisationsretlige ansvar.¹⁰

Instrukser

Instrukser er et væsentligt arbejdsredskab for ledelsen til at sikre og understøtte patientsikker behandling.

I behandlingen af den enkelte patient indgår der ofte mange forskellige sundhedspersoner med forskellig faglighed og erfaring, som medfører behov for klar ansvars- og kompetencefordeling. Etablering og fastholdelse af patientsikkerhedsmæssige forsvarlige faste rutiner, som beskrives i instrukser, er derfor et vigtigt element til sikring af, at personalet har præcist kendskab til, hvordan de skal agere med hensyn til centrale opgaveområder.¹¹

Fravær af sundhedsfaglige instrukser, eller personalets manglende kendskab og efterlevelse af instrukser, kan således udgøre en risiko for patientsikkerheden.

Hvis tilrettelæggelsen eller andre organisatoriske forhold, herunder eksempelvis mangel på nødvendige instrukser på et behandlingssted, kan bringe patientsikkerheden i fare, kan Styrelsen for Patientsikkerhed give påbud til disse.

Styrelsen kan give påbud, både når de organisatoriske forhold på et behandlingssted konkret bringer patientsikkerheden i fare, og også når det potentielt kan bringe patientsikkerheden i fare. Hvis styrelsen vurderer, at faren for patientsikkerheden beror på organisatoriske forhold, vil styrelsen behandle forholdet i organisationstilsynet og evt. udstede et påbud til behandlingsstedet.

Det involverede sundhedspersonale vil således ikke blive holdt ansvarligt for fejl og mangler, som skyldes mangelfuld tilrettelæggelse fra arbejdsgiverens side.

Den enkelte sundhedsperson har altid et selvstændigt ansvar for at udvise omhu og samvittighedsfuldhed i sit faglige virke. Afvigelser fra afdelingens instrukser vil ikke nødvendigvis være udtryk for manglende omhu og samvittighedsfuldhed. Det vil bero på en konkret vurdering af de givne omstændigheder, hvorvidt sundhedspersonen ved overholdelse af eller afvigelse fra en instruks har udvist den fornødne omhu og samvittighedsfuldhed.¹²

Eksempel

¹⁰ [Klarere ansvar for rammerne \(fysio.dk\)](http://www.fysio.dk)

¹¹ [Instrukser - Styrelsen for Patientsikkerhed \(stps.dk\)](http://www.stps.dk)

¹² [Veiledning om udfærdigelse af instrukser \(Til landets sygehuse mv.\) \(retsinformation.dk\)](http://www.retsinformation.dk)

Tid til tilstrækkelig journalføring kan være en udfordring for fysioterapeuten, i det tilfælde fysioterapeuten vurderer, at ledelsens ramme for journalføring er mangelfuld.

Det er den daglige ledelse, der har ansvaret for, at der kan føres journal over de behandlinger, der udføres på arbejdsstedet. Ifølge autorisationsloven er det ledelsens ansvar, at det er muligt at føre journaler, der sikrer den faglige kommunikation om patientforløbene og lever op til kravene i lovgivningen. En sundhedsfaglig opgave er først færdig, når den er journalført, og den skal journalføres så hurtigt som muligt, efter den er udført. Derfor er det ledelsens ansvar, at tid til journalføring bliver taget med i arbejdstilrettelæggelsen, så de ansatte har den fornødne tid til at føre korrekte journaler¹³.

V. Rådgivning i Danske Fysioterapeuter

Dialog med nærmeste leder og evt. TR mv.

Når et medlem retter henvendelse til Danske Fysioterapeuter om et dilemma knyttet til det autorisationsretlige behandleransvar set i forhold til ledelsesretten er det anbefalingen, at medlemmet går i dialog med nærmeste leder, og her rejser sin bekymring.

Medlemmet kan derudover tale med sine kolleger, sin TR, AMR, TRIO og/eller MED-repræsentant for støtte og sparring. På arbejdspladser med en tillidsrepræsentant vil også tillidsrepræsentanten således kunne rejse spørgsmålet overfor ledelsen.

Skriftlig dokumentation af dialogen med ledelsen

Vi anbefaler medlemmet at sikre sig skriftlig dokumentation i dialogen, herunder beskrivelse eller eksemplificering af de forhold, hvor medlemmet ikke finder at kunne udføre sine opgaver med den omhu og samvittighedsfuldhed, som autorisationen kræver, og hvor medlemmet dermed ikke kan behandle patienten fagligt forsvarligt.

Konstruktiv dialog med ledelsen

Danske Fysioterapeuter rådgiver således medlemmet til at bede ledelsen om at forholde sig til den konkrete situation.

Ofte vil dialogen føre til en konstruktiv dialog mellem medlem og ledelse om på hvilken måde medlemmet vurderer opgaven konflikter med anerkendte faglige standarder og patientsikker behandling.

På baggrund af dialog med ledelsen vil det i visse tilfælde være muligt at løse problemstillingen eller finde en måde at bære den videre i systemet.

Danske Fysioterapeuter rådgiver medlemmet til at gentage sin påmindelse/bekymring overfor ledelsen, hvis flere u hensigtsmæssige situationer opstår.

¹³ [Ledelsens ansvar - Styrelsen for Patientsikkerhed \(stps.dk\)](https://www.stps.dk/ledelsens-ansvar)

Hvis ledelsen ikke er indstillet på at ændre instruksen

Hvis medlemmet ikke oplever, at ledelsen er indstillet på at ændre i instrukser, også efter den autorisationsmæssige bekymring er rejst, vil medlemmet ikke kunne nægte at udføre sit arbejde i henhold til ledelsens instruks. Medlemmet vil derfor blive rådet til skriftligt at dokumentere sin indsigelse.

Såfremt fysioterapeuten ikke ser sig i stand til at følge ledelsens instrukser, vil der i yderste konsekvens være tale om pligtforsømmelse, og fysioterapeuten vil i yderste konsekvens kunne afskediges på det grundlag. Danske Fysioterapeuter vil i så fald konkret vurdere, om der er tale om en saglig opsigelse.

Er ledelsens instrukser fuldt og har medlemmet rejst sin bekymring, vil medlemmet, efter Danske Fysioterapeuters vurdering, aldrig kunne ifalde et individuelt ansvar.

I fald Danske Fysioterapeuter bliver bekendt med klage- eller tilsynssag, hvor fysioterapeuten indklages til Styrelsen for Patientklager eller Styrelsen for Patientsikkerhed og Danske Fysioterapeuter vurderer, at årsag til klagen skyldes mangelfuld tilrettelæggelse fra ledelsens side, så støtter Danske Fysioterapeuter medlemmet i, at det er et ledelsesmæssigt ansvar – og ikke noget, det enkelte medlem kan ifalde et ansvar for.

Hvordan foregår rådgivning af medlemmerne

Danske Fysioterapeuters rådgivning foregår typisk ved et on-linemøde med to konsulenter, hvor medlemmet på samme tid får rådgivning og sparring f.s.v.a. det autorisationsretlige og ansættelsesretlige perspektiv.